

Lutherläsaren 100

INNEHÅLL

INGRESS TILL LEDAREN.	
Av Kristian Norrback.....	3
LEDAREN. <i>Anden och den sk. 'treenigheten'.</i>	
Av Helge Hildén.....	4
ÅRSMÖTESKALLELSE.....	11
LUTHER OM JOH. 15:26f.	
Texten översatt av Kristian Norrback	13
SAMTIDEN UNDER LUPPEN. Analys av företeelser i vår samtid som har kyrklig dimension. Kommentar av.....	
Joakim Förars, <i>Religionsförföljelse i motvind</i>	22
LUTHERS KOMMENTAR ÖVER GENESIS 11.	
Texten översatt av Tord Carlström.....	27
REDAKTIONSROUTEN.....	Bakpärmen

LUTHERLÄSAREN

NR 100 - MAJ 2022

Ingress till ledaren

Av Kristian Norrback

Nummer 1 av tidskriften *Lutherläsaren* var daterat den 10 oktober 1993, Luthers 510-årsdag. Prosten **Helge Hildén** hade gått i pension 1992, och liksom Luther skriver i förordet till *Genesiskommentaren* (som upptog Luthers sista tio år) ville han inte "fullborda kroppens avtagande med en lat och onyttig ålderdom, utan öva mig i Guds ord."¹

Därför kastade sig Hildén med energi in i utgivandet av en ny tidskrift "för ett ökat lutherskt trosmedvetande" (som det heter litet senare om föreningen *Lutherläsarnas* syfte). Ungefär tio år senare tog pastor **Tord Carlström** över redaktörskapet, och för närvarande sköts det av två unga gossar.

¹ "auch mich selbst in Gottes Wort zu üben, und nicht mit einem faulen und unnützen Alter das Absterben meines Leibes, so ich an mir täglich fühle, beschließen möchte ... Ps. 146:2" St. Louis-utgåvan I,1.

Det är naturligt att blicka tillbaka nu i nummer 100 av Lutherläsaren. Prosten Helge Hildén har sedan 1950-talet varit en teologisk inspiration för otaliga lekmän och präster inom de båda evangelieföreningarna (*Sley* och *Slef*) och församlingar han tjänat (Sibbo, Kannonkoski, Pyttis och Södra svenska i Helsingfors). Genomgående är omsorgen om den evangelisk-lutherska kyrkan – mycket sorg kan avläsas i kommentarerna till den kyrkliga utvecklingen – och det aldrig sinande ösandet ur *"Luther och våra lutherska fäders skrifter"*. Temat för det här numret ges av närmaste helg, 6 söndagen efter Påsk: Väntan på den Helige Ande. Vi återger här ett föredrag över det temat som Helge Hildén höll i Åvist redan 1973, nedtecknat av Tord Carlström och språkligt bearbetat av **Markus Engström**.

* * *

Anden och den sk. 'treenigheten'

I sin bok *"Livets Ande"* berättar en engelsk evangelist om ett besök vid ett läroverk i USA. Efter att ha blivit presenterad för de unga, bad han dem skriva sina frågor på papperslappar, som sedan samlades ihop; han ville sedan besvara dem.

Vad frågade de unga?

Märkligt nog om ganska dogmatiska, läromässiga ting. Märkligt nog särskilt ofta om *treenigheten*. Till exempel: *"Varför tror de kristna på treenigheten?"* (**Rees**: *Livets Ande*, s. 9).

Frågan kan vara en typisk amerikansk 1950-tals fråga. Bakgrunden ligger i faktum av många religiösa sekter i Amerika,

som förnekar också de mest grundläggande trosfakta. Frågan börjar emellertid bli levande också hos oss, delvis på grund av västerifrån kommande rörelers inflytande genom vandrande kolportörer, delvis genom österifrån kommande religiösa -ismer.

Hur lyder det kristna, bibliska svaret på frågan *"Varför tror de kristna på treenigheten?"*

Det lyder: *"Därför att Bibeln lär den"*. På det svaret brukar visserligen komma ett motargument: *"Men ens ordet 'treenighet' förekommer ju inte i Bibeln."* Och det är sant. Därför måste vi komplettera vårt svar, att vi tror på treenigheten därför att Bibeln lär den, med t.ex. följande exaktare betydelse: *"Vi tror på en treenig Gud därför, att det som Kristi kyrka genom tiderna lärt om Gud, också i sin treenighetslära sammanfaller med vad Bibeln lär om Gud."*

Begreppet treenighet finns inte i Bibeln. Rätt. Där finns inte heller begreppet *arvsynd*. Inte heller begreppet *Purmo församling* eller *Evangeliska Unga*. Vad man måste minnas är, att den kristna församlingen inte kan undvika vare sig läromässig praktik eller begreppsbildning, allt efter tider och behov. Vad man därvid skall se till, är att de begrepp som blir till får ett rätt, bibliskt innehåll.

Att t.ex. den lära om Gud som finns i begreppet *treenig Gud* är biblisk; att den lära om synden som finns i begreppet *arvsynd* är biblisk; att den lära om lokalförsamlingen som finns i begreppet *Purmo församling* förblir det bibliska; och att den uppfattning om det kristna ungdomsarbetet som fått namnet *Ev. Unga* och dess verksamhet bevaras bibliskt...

Vid närmare studium av begreppet *treenig*, visar det sig, att det som ordbildning och som grammatikaliskt uttryck för den sak det vill innehålla kanske inte är så särskilt lyckat. Till

exempel ordet *arvsynd* är för sitt sakinnehåll mera talande och träffande.

Den avgörande frågan är emellertid, om det Bibeln lär om Gud är i enlighet med vad Kristi kyrka lärt, när den börjat tala om treenighetsläran? Med andra ord: Om Bibeln talar om en Gud i tre personer? Om Bibeln lär, att Fadern är Gud, Sonen Gud och den helige Ande Gud – och dock tillika så, att Gud i Fadern, Gud i Sonen och Gud i Anden är en Gud?

Låt oss nu se vad Bibeln lär om det här!

1) 5 Mos. 6: 4: **"Hör, Israel! HERREN vår Gud, HERREN är en."** Vad här lärs kallas *monoteism*.

2 Mos. 20: 1 - 3: **"Och Gud talade alla dessa ord: Jag är HERREN din Gud som har fört dig ut ur Egyptens land, ur trälldomshuset. Du ska inte ha andra gudar vid sidan av mig."**

1 Tim. 2: 5 **"Gud är en, och en är medlare mellan Gud och människor: människan Kristus Jesus,"**

2) I Matt. 28: 18 - 20 läser vi emellertid ord som: **"Då trädde Jesus fram och talade till dem och sade: "Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar! Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla allt som jag befallt er. Och se, jag är med er alla dagar till tidens slut."**

2 Kor. 13: 13 **"Vår Herre Jesu Kristi nåd, Guds kärlek och den helige Andes gemenskap vare med er alla."**

Joh. 14:16 **"Och jag ska be Fadern, och han ska ge er en annan Hjälpare som ska vara hos er för alltid"**.

Mark. 1: 10, 11 **"Genast, när han steg upp ur vattnet, såg han himlen dela sig och Anden komma ner över honom"**

som en duva. Och en röst kom från himlen: "Du är min älskade Son. I dag har jag min glädje."

1 Mos. 1: 26 "Gud sade: 'Låt oss göra människor till vår avbild, lika oss.'"

Jes. 6: 8 "Och jag hörde HERRENS röst. Han sade: 'Vem ska jag sända? Och vem vill vara vår budbärare?'"

Majestätets pluralis? Nej. Till exempel i det första ordet - 5 Mos. 6: 4 - framkommer tvärtom i själva grundspråket en egenhet som inte kan översättas. När det sägs "**Herren vår Gud, Herren är en**" ligger däri visserligen en betoning i enlighet med talet ett och 2 Mos 20: 3: **Du ska inte ha andra gudar vid sidan av mig**, inga andra än denna ena!

Men enheten är tillika något som avser en sammansatt enhet. En treenighet, som ännu på den tiden inte uppenbarats annat än antydningssvis, men i NT skulle påvisas på ett nytt sätt. En enhet i vilja, tanke och strävan mellan en enhet i gudomen i fullkomlig gemenskap och harmoni. Men tre personer är alltså förhanden.

Samma ord för enheten i 2 Mos. 20: 3 används i 1 Mos. 2: 24, där det talas om idealet för äktenskaplig gemenskap.

I Gud är den verklighet!

I Gud har den sitt föredöme!

På sätt och vis upprepas denna undervisning i t.ex. Jesu ord om Hjälparen, Joh. 14: 16, 17 "**Och jag ska be Fadern, och han ska ge er en annan Hjälpare som ska vara hos er för alltid: sanningens Ande.**"

"En annan" betyder för oss en betoning av en ny person, som ju Anden också är en annan person än Jesus. Men i grundtextens grekiska finns här för "annan" ett ord som betonar den andras likhet med den första. Jesus säger m.a.o.: "*hitills har jag varit hos er och hjälpt er i allt. När jag nu lämnar*

er, kommer till er en annan. Och dock är han ingen annan i den bemärkelsen, att han skulle komma med något nytt eller verka ett eget verk som är skilt från mitt.”

Nej! Såsom Sonen intet kunnat göra, utan att Fadern gjort det, så kan inte heller Anden, utan att Sonen... Andens person är en annan än Sonens person, såsom Sonens är en annan än Faderns. Men lärjungen har hos sig samme treenig Gud i Hans kärlek och förbarmande... Anden är därför Jesu andra jag. Eller: Anden är Guds tredje jag, såsom Sonen är Guds andra jag. Enligt Jesus är det just Anden som skall få oss att inse denna innerliga enhet i Gud mellan Fader, Son och Ande. Joh. 14: 20 **”Den dagen ska ni förstå att jag är i min Far, och att ni är i mig och jag i er.”**

Det här som tankeställare mot snusföruftigt tal om att tre-enighetsläran inte skulle vara biblisk!

Sedan någonting om Anden själv. *Ande* är en översättning av hebreiskans רוח *RUAH*. Ordet förekommer redan i GT hela 384 ggr. Ordets ursprungsbetydelse är ”vind, vindfläkt, utandning”.

I grekiskan översätts ordet med πνεῦμα av πνέω = blåsa, fläkt. Och därav åter Jesu anknytning till vinden, när Han i Joh. 3 förklarar Andens sätt att verka för Nikodemus (Joh. 3:8).

Denna *pneuma* – Ande förekommer i NT 385 ggr. Alltså nämnes *ruah* - *pneuma* i Bibeln 769 ggr.

Vad avses med denna Ande som liknas vid en fläkt eller vind?

Inte alltid och omedelbart den Helige Ande, tredje personen i gudomen!

Den första betydelsen är ”livsande” eller det som ger kroppen liv. Att jag har *ruah* betyder att jag är ett levande väsen.

"Och HERREN Gud formade människan av jord från marken och blåste in livsande i hennes näsa" (1 Mos. 2: 7).

"Han förde mig fram bland dem, och se, de låg där i stora mängder över dalen. Och se, de var alldeles förtorkade. Han sade till mig: 'Människobarn, kan de här benen få liv igen?' Jag svarade: 'Herre Gud, du vet det.' Då sade han till mig: 'Profetera över dessa ben och säg till dem: Ni förtorkade ben, hör HERRENS ord: Så säger HERREN Gud till dessa ben: Se, jag ska låta ande komma in i er så att ni får liv'" (Hes. 37: 2 - 5).

Avgudarna är döda gudar, dvs inga gudar, då de saknar *ruah*. Hednafolkens avgudar är silver och guld, verk av människohand. De har mun men kan inte tala, ögon men kan inte se, öron men kan inte höra. Ingen ande finns i deras mun. De som har gjort dem blir som de, likaså alla som litar till dem. Ps. 135: 15 - 18.

För det andra avser *ruah* att jag som människa inte blott är levande, utan den *ruah*, som Gud har gett mig är inte blott en materiell sida hos mig, utan även en andlig. "Den ogifta kvinnan och jungfrun tänker på det som hör till Herren, att vara helig till både kropp och själ. Den gifta kvinnan tänker på det som hör till världen, hur hon ska glädja sin man" (1 Kor. 7: 34).

"När vi nu har dessa löften, mina älskade, så låt oss rena oss från allt som befläckar kött och ande och fullborda vår helgelse i vördnad för Gud" (2 Kor. 7:1).

Här – i människans egen *ruah* – är det som Guds Ande utför sitt verk, när **"Guds Ande med vår ande vittnar för oss om vårt barnskap"** (Rom. 8:16).

För det tredje talar Bibeln om *ruah* i betydelsen *Guds Helige Ande*. Detta sker i NT ca 90 ggr. Innan vi dock går in på frågan om *Guds Helige Ande*, treenighetens tredje person, bör vi minnas en sak: i Bibeln kallas också Gud Fader *ande*. Även Jesus kallas *ande*.

Detta gör en klar gränsgång mellan de tre, som är ett, ibland svår; på grund av deras *enighet* och inbördes *enhet* är den naturligtvis heller ingen nödvändighet.

- Att Gud själv kallas *ande* ser vi i Joh. 4: 24. **"Gud är ande, och de som tillber honom måste tillbe i ande och sanning."**

Jämför med Hebr. 12: 9 där Gud kallas **"andarnas Fader"**: **"Ska vi då inte så mycket mer underordna oss andarnas Fader så att vi får leva?"**

Att Kristus kallas *ande* ser vi åter av 1 Kor. 15: 45 **"Så står det skrivet: Den första människan, Adam, blev en levande varelse. Den siste Adam blev en livgivande ande."**

Kristus är *πνευμα ζωοποιουν* – en levandegörande ande.

Utgående från detta är det ingenting så särskilt originellt som säges om den Helige Ande i Joh. 6: 63: **"Det är Anden som ger liv, köttet hjälper inte. De ord som jag har talat till er är Ande och liv."**

Men det passar mycket väl ihop med vad vi redan tidigare funnit om Fadern, Sonen och Andens enhet och samverkan i allt. Fadern är Skaparen och Livgivaren; Sonen, Återlösaren och Samvetsförnyaren; Anden Helgaren – så har var och en sin särskilda gudomliga *uppgift*. Och dock verkar de tillika alla allt och fullföljer varandras påbörjade verk i samma *enighet* och *enhet*, avlösande varandra.

Vi har påvisat ställen i Bibeln, där Fader, Son och Ande anförts på ett sätt, som ger grund för den sk. *treenighetsläran*: Matt. 28: 18 - 20, 2 Kor. 13: 13, Joh. 14: 16, Mark. 1: 10, 11.

Vill någon ha fler, så må nämnas ännu: 1 Kor. 12: 4 - 6; Ef. 4: 4 - 6; 1 Petr. 1: 2; 1 Petr. 4: 13 - 16; Hebr. 10: 29 - 31.

Vi finner av NT om Anden att Han utför ett eget, personligt verk. Han vittnar (Rom. 8: 16), går i förbön (Rom. 8: 26), tilldelar gåvor (1 Kor. 12: 11), befäller (Apg. 13: 2), beslutar (Apg. 15: 28), lär (Joh. 14: 26), leder (Joh. 16: 13) och förhärligar (Joh. 16: 14).

Därför sägs t.ex. i *Illustrerat bibellexikon*: "Den urkristna församlingen har uppenbarligen fattat Anden som en person vilken representerar Gud och Kristus utan att vara densamme som Fadern och Sonen. Någon läromässig teologisk förklaring av det inomtrinitariska förhållandet mellan Fadern, Sonen och den Helige Ande finns inte i NT, men det är anmärkningsvärt att inte ens de judekristna med sin känslighet för allt, som hade smak av mångguderi, synes ha haft några betänkligheter med hänsyn till sin monoteistiska tro av detta skäl."

Lutherläsarnas rf årsmöte

MEDLEMMARNA I LUTHERLÄSARNA RF. kallas till årsmöte **söndagen 19.6.2022 kl. 16** på *Kilens hembygdsgård* i Sideby. Mötet hålls i restaurangens kabinett. Stadgeenliga ärenden avhandlas. Före årsmötet hålls en sommarandakt i kapellet kl. 15 (se särskild annaons på nästa sida!).

Styrelsen

Kristian Norrback, ordförande

Sommarandakt i juni

ÄNTLIGEN KAN VI samlas normalt igen! **Söndagen 19.6.2022 kl. 15** hålls en sommarandakt i kapellet på *Kilens hembygdsgård* i Sideby, av kaplan **Markus Engström**.

"Vi återvänder nu till evangeliet, som på mångahanda sätt ger oss råd och hjälp mot synden, ty Gud är översvallande rik i sin nåd. Först genom det muntliga ordet, varigenom syndernas förlåtelse predikas i hela världen, vilket är evangeliets egentliga uppgift och ämbete. För det andra genom dopet. För det tredje genom altarets heliga sakrament. För det fjärde genom nycklarnas makt och även genom bröders samtal med varandra och tröstande av varandra, **'Varest två eller tre är församlade'**... (Matt. 18:20) "

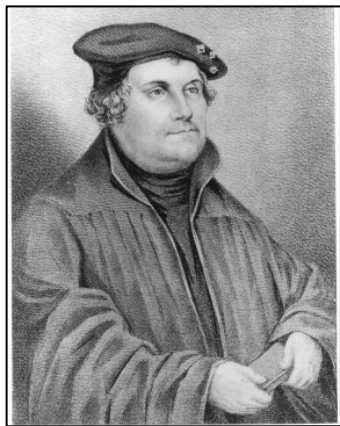
Ur *Schmalkaldiska artiklarna*, "Om evangeliet".

1. DU VID DIN BORTGÅNG, Herre vår, oss lovat Anden sända, den helge Ande som utgår att Herrens eld upptända i alla hjärtan som i tro, trots synd och brist som i dem bor, på Ordets kraft förtröstar.
2. TY EJ ÅT LÄRJUNGARNA blott är detta löfte givet. Nej, samma löfte vi har fått, det står så tydligt skrivet. Vi därför ber av hjärtats grund: O Jesus Krist, du livets brunn, uppfyll oss med din Ande!
3. O JESUS, GJUT I VÅRA BRÖST din glädjeolja rena! Uppfyll oss med din Andes tröst och innerligt förena! Ja, till ett hjärta och en själ i kärlek oss slut samman väl, med fridens band omhägna!

SH 59

Text: *Fredrik Gabriel Hedberg*

Melodi: *Juhani Martikainen*

Luthers predikan över Joh. 15:26ff: Tröstaren, Sanningens Ande²

Luther predikade över Johannesevangeliet, kapitel 14–15 mellan påsk och pingst 1537. Predikningarna upptecknades av **Caspar Cruziger** och trycktes följande år. Luther kallade dem vid ett tillfälle *”min bästa bok, fastän jag inte gjort den, utan doktor Caspar Cruziger har här bevisat sin stora insikt och höga flit.”*³

Men när Hjälparen kommer som jag ska sända er från Fadern, sanningens Ande som utgår från Fadern, då ska han vittna om mig. Också ni ska vittna, eftersom ni har varit med mig ända från början (Joh. 15:26–27. Luther har *’Tröster’* för Folkbibelns *’Hjälparen’*).

Kristus säger: Jag tröstar er nu med mitt exempel, hur det kommer att gå för mig [enligt de föregående verserna om **världens hat**], och likaså med det, att ni får höra vad ni kommer att möta av världen: hur hon kommer att störta och storma mot sanningen – som hon dock känner – och mot sitt eget samvete. Utöver det vill jag också ge er en gåva och skänk.

Den kommer att vara den Helige Ande som kommer att

² St.Louis-utgåvan VIII, 597–603.

³ St.Louis-utgåvan VIII, 264.

förnya och förklara i era hjärtan de ord jag nu talar, så att ni bättre och bättre kommer att förstå vad ni har, både av världen och hos mig, och därtill ge er mod och styrka att hålla er till mig för alltid. För om Han inte vore hos er, och ni dagligen måste strida mot både mot djävulen och världen, så skulle ni inte kunna hålla stånd. Därför måste Han sannerligen vara hos er, och inte bara låta ordet ljuda i öronen utan också styrka hjärtana med sitt ljus och sin eld, så att ni kan genomföra det, och ha större kraft än både världen och djävulen med all deras ondskas och makt.

I den här texten står hela den heliga Treenigheten nämnd, det vill säga alla tre personerna i det gudomliga Väsentet och Majestätet, Fadern, Sonen och den Helige Ande. Vi ska först och i synnerhet här lägga märke till hur Kristus målar den Helige Ande som tröst mot den onda

anden, som regerar i världen, och kallar Honom – som tidigare i Joh. 14:26 – för *Tröstare* och *Sanningens Ande*.

I Trösten

Djävulen har två saker med vilka han angriper de kristna, antingen för deras ämbete eller för deras person: i dödskampen, och det andra, synden och syndens straff.

Det största är ändå skräcken för synden, med vilken han gör hjärtat mjukt och försagt då han framhåller för det: Det och det har du gjort. Här är han en verklig mästare, som inte bara nämner de synder du själv också måste erkänna, som mord och äktenskapsbrott – och blåser upp dem med sin brinnande andedräkt så att hjärtat smälter in för dem som salt i vatten – utan han kan också göra din goda livsföring och bästa gärningar till mångahanda synder och skam, så att du inte får behålla ett korn av dem. Vilket de noga vet som

kämpat med honom på riktigt några gånger.

Efter det gör han också så med straffet: med den eller den synden har du förtjänat att man skulle rådbråka dig och riva dig i stycken, döma dig hundra gånger till döden, och därtill helvetet för evigt. Han gör det så hett och skrämmande att himmel och jord blir för trånga för människan, hon löper genom eld av ångest, ligger och plågar sig med sådana tankar: Herre Gud, vad har jag gjort? Är det ont, så är det inte bra; är det gott, så är det ännu värre. – När han griper dig där, och du inte vet hur du ska försvara dig, då har han redan vunnit.

Därför har Gud gjort den nåden mot oss, att han har ordnat en Tröstare åt oss mot en sådan skräck-ande, och en sådan Tröstare som är mycket starkare med sin tröst (Han är ju själv Gud) än djävulen med sin skräck.

När nu djävulen kommer, också med Guds lag, och

angriper dina gärningar och ditt liv och förintar dem så att också dina goda gärningar måste bli onda och fördömda – här är han en mästare och förträfflig teolog – så ska den Helige Ande tala mot det med sin tröst till ditt hjärta: Var lugn och frukta inte, gå, predika, och gör vad du ska, och frukta varken synden, döden eller djävulen, också om det var sagt i Guds namn. Han vill inte vredgas på dig eller stöta dig bort, för Kristus, Guds Son, har dött för dig, betalat för dina synder, så att de inte tillräknas dig (när du tror på honom), hur stor synd det än skulle vara. Och dina gärningar kallar han, för trons skull, välbehagliga, rätta och väl gjorda, också om där finns svaghet. Varför låter du då din synd blåsa upp sig utan grund? Kristus, din rättfärdighet, är större än din och hela världens synd, hans liv och tröst starkare och mäktigare än din död och ditt helvete.

[243] Så gör han hjärtat glatt och obekymrat igen, det fattar mod och djärvhet: Nu vill jag tro på denne Kristus, predika och prisa honom, om det så plågar världen och alla djävlar. Och om jag också är en syndare och har levt nog så illa, så vill jag inte för den skull förneka och kasta bort den mannen, eller räkna hans lidande och död så ringa – vilket du, djävul, gör och vill inbilla mig – att det inte skulle utplåna och släcka alla synder, tillika med hela ditt helvete.

Se, därifrån kommer ett lugnt och oförskräckt hjärta som kan förakta djävulen med all hans skräck och plågor, och som säger trotsigt mot all hans makt: Synd, vill du fördöma mig, så gör det först med Kristus, min käre Frälsare, Präst och Förebudjare hos Fadern. Död, vill du sluka mig, så börja där uppe, med Kristus, mitt huvud. Djävul och värld, vill du plåga och förskräcka mig, så dra först

ner Honom från Hans tron. Summa: Jag vill och ska inte frukta för något, om så blixten slog ner i det här ögonblicket och vände upp och ner på allt. För Kristus är min med sitt lidande, sin död och sitt liv, den Helige Ande med sin tröst, därtill Fadern själv med all sin nåd, Han som sänder den Helige Ande att predika för mig Kristus i hjärtat och fylla det med sin tröst. Detta är den Helige Andes första ära och uppgift.

II Sanningen

För det andra heter Han också Sanningens Ande, mot alla lögner och falsk andlighet. För världen är också hela tiden full av andar, som ordspråket lyder: Där Gud bygger en kyrka, där bygger djävulen ett kapell eller en taverne intill. Det vill säga: Där Guds ord går upp rent, där för djävulen med in sekter och gäng och en mängd falska andar, som också bär Kristi och hans kyrkas goda rykte och

namn. I grunden är alltsammans falskt och där finns ingen sanning eller visshet. ”Jag däremot vill ge den Ande,” säger Kristus, ”som gör er trygga och säkra i sanningen, så att ni inte behöver tvivla i den eller den saken gällande er frälsning, utan är säkra och kan döma i saken, och bedöma all annan lära.” Så ska Han göra er inte bara till krigare och hjältar, utan också sätta på er doktorsbarretten och befalla er att vara doktorer och mästare, som med säkerhet kan avgöra vad som är rätt eller falsk lära inom kristendomen. Riktigt så långt kommer nog inte djävulen eller någon partiande.

Det är ju också en av de största prövningarna när en människa hamnar i tvivel eller blir förvirrad i tron. Det gör ont när djävulen inifrån förskräcker samvetet med synen, så att det räds för Gud, eller utifrån, genom tyranner och många slags förföljelser [...] Det som är lika ont och

tungt är när djävulen ser att han varken kan vinna inifrån med sin skräck, eller utifrån genom lidanden. Då börjar han med listighet och snabba grepp locka, berömma och hyckla: O, du är en fin kristen, fortsätt, du är på rätt väg! Smyger sig sedan in i hopen där du är, håller med dig en tid och bidar sin tid. När han sedan känner dig tar han avstånd från dig och blir din giftiga fiende, och börjar förkunna mot dig att inte bara du har Skriften och Guds ord, som de säger nu: Har vi inte Anden likväl som du?

Så var det för Mose med Aron och hans syster Mirjam: **”Är Mose den ende som Herren talar genom? Talar han inte också genom oss?”** (4 Mos. 12:4). Får bara *han* vara mästare, är allt rätt som han säger? Är vi ingenting? Likaså gaddade sig Kora och hans gelikar ihop sig mot honom: Vill *han* regera ensam och upphöja sig över hela Guds församling? Betyder det

ingenting vad vi säger? Är inte vi också Guds barn och präster lika mycket som han? (4 Mos. 16:3)

Genom sådana gäng gör han mycket större skada än genom tyrannerna. Även om de skrämmer från den rätta lära med våld och hot, så är de ändå fåtaliga. Här däremot spyr han ut sitt gift under evangeliets och den kristna kyrkans namn, och påstår att han vill hjälpa själarna som farit vilse, att folk hittills inte har blivit rätt eller tillräckligt undervisade, att nu kommer något annat och bättre: då faller inte en eller två, utan en hel stad eller helt land, då raseras på en timme det som byggts upp under många år. Det är just det som har skett med oss genom svärmeandarna och andra gäng.

Därför lovar Kristus att ge oss en sådan Ande, som inte bara styrker våra hjärtan och vårt mod, utan som ska göra tron viss så att vi inte behöver tvivla, utan i stället kan döma

och bedöma alla andra andar. Ett sådant löfte var nödvändigt för oss, för att kunna stå emot djävulens lögner. Han förmår nämligen servera dem synnerligen vackra, prydda och sminkade, **"för att om möjligt bedra även de utvalda"** (Matt. 24:24). Vad skulle vi ha gjort om vi inte hade haft en sådan visshet som getts oss genom Sanningens Ande? Vem skulle ha kritiserat och fördömt sådant stort och härligt sken av helighet som i påvedömet? Eller vem skulle göra det nu när de verkligen börjat pryda sig ännu mer och högre?

Denne Sanningens Ande går fram och fäller domen: Det här är sanningen, det där är lögn – och låter dem pryda sig och skryta med ett falskt sken av kyrkan och Kristus så länge de kan. Men kristendomen förblir från begynnelsen till nu, bland så många oräkneliga sekter och lögnandar som funnits från början och ännu må komma. Men hon

går igenom och behåller sitt dop, sakrament, evangelium och Kristus, tio bud och bönen rent och klart, och bedömer och skiljer därmed från sig all falsk lära, och allt som står mot henne – om så djävulen skulle bli en ljusets ängel och föreställde sig så schön och härlig som vore han Gud själv. (Matt. 4:1ff)

Så berömmar sig sankt Paulus av samme Sanningens Helige Ande som doktor och **lärare för hedningarna i tron och sanningen** (1 Tim. 2:7), för att hela världen ska lyssna till hans predikan och hålla sig till och följa den läran, om man vill förbli oförvillad och räddad.

III Vittnesbördet

För det tredje säger han att när ni sålunda har blivit tröstade och styrkta av den Helige Ande, och ert medvetande och förstånd blivit bevarade vid säker sanning, kommer Han att mana er att vittna om mig. Först kommer

Han att ge vittnesbörd invärtes i era hjärtan; sedan också utvärtes genom underverk och er bekännelse och predikan, så att ni, som har varit med mig från början, kan tala om vad ni har sett och hört, ett sådant vittnesbörd genom vilket jag blir prisad, mot både de rasande lejonerna och listiga drakarna, det är mördaren och lögnanden.

Också de här orden bör man lägga noga märke till. Med dem har han definierat, eller målat upp för oss, vad den Helige Ande kommer att undervisa och vittna om, och vad inte. Han ska vittna, säger han, om ingenting annat än *om mig*. Det är den predikan som kallas den Helige Andes predikan. Därför kommer Han inte att vara en Mose eller lagpredikant, som ni hittills och fortfarande har det. Jag vill lägga en annan och högre predikan i Hans mun, än den som Mose gett er, som bara lärde lagen eller de tio buden, vilket han visserligen

också hade mottagit av Gud, det vill säga vad ni bör och inte bör göra. Denne ska där-
emot göra sådana predikanter
och bekännare av er, som inte
talar och vittnar om ert hand-
lande och liv, utan som talar
och vittnar *om mig*.

Det är den Helige Andes
egentliga ämbete, och man
ska hålla det skilt från all an-
nan undervisning, som inte
har berömmelsen och äran
(fastän de nog ville ha den be-
römmelsen) att vara den He-
lige Andes undervisning eller
vittnesbörd. Med den kan vi
försvara oss och bli bevarade
från djävulens lögner och in-
givelser, när han angriper
hjärtat och samvetet och krä-
ver att få avhandla vårt liv och
handlande enligt lagen inför
Guds domstol. Stannar jag där
och ger efter för honom slår
han omkull mig och jag går
under. Här är han nämligen
för stark, och inget helgon på
jorden kan stå emot honom,
för han har Guds bud på sin

sida, som ingen människa kan
uppfylla tillräckligt.

Men det förmår han inte
att han skulle kunna förneka
att Kristus har lidit för våra
synder, dött, blivit begravnen,
har uppstått och sitter uppe i
himlen för vår skull som vår
käre överstepräst och medlare
inför Gud.

Alltså, även om han vinner
över mig med lagen och de tio
buden när han säger "Du är en
syndare," och jag måste säga
"Ja" – men när han av det vill
dra slutsatsen att jag är för-
dömd och hans egen, då säger
jag "Nej!" För jag har ännu en
predikan och ett ord som he-
ter den Helige Andes vittnes-
börd och predikan om Kris-
tus. Du håller fram för mig
endast Mose som predikar
Guds bud – men i den skolan
ska och vill jag inte stanna. Jag
vet ju själv, och tyvärr allt för
väl, att jag är en syndare, och
har inte lust att diskutera mer
om jag gjort något eller ingen-
ting gott; är det fel så låt det
vara det.

Nu däremot ska och vill jag höra och lära mig vad den Helige Ande predikar för mig, nämligen hur Kristus har utgjutit sitt blod för oss, utplånat mina synder, övervunnit döden, släckt Guds vrede och helvetet, och genom endast sitt lidande, sin död och uppståndelse gjort mig till arvinge av det eviga livet. Det kan djävulen inte rubba.

Bröder, om någon skulle ertappas med en överträdelse, då ska ni som är andliga människor med mild ande upprätta honom. Men se till att inte du också blir frestad (Gal. 6:1).

KRISTI RIKE ÄR TRONS RIKE, där han arbetar varje dag. Han kämpar mot synden och strider mot döden, tills riket är fullkomligt. När någon av oss är i underläge, är Kristus närvarande, han regerar med sin Ande och besegrar synden. Han upplyfter honom och säger: Stig upp, broder, ingen fara – fall sker. Se bara till att du inte förblir liggande. Vi faller och stiger upp, sådant är livet. Denna tröst kommer bara dem till del som begår synd av svaghet inte av illvilja.

Martin Luther
WA 20, 560b

Religionsförföljelse i motvind

Av Joakim Förars

Finland har utmärkt sig genom att kristna inte längre går fria för åtal för sin tros skull. De första offren för det nya klimatet var förra inrikesministern **Päivi Räsänen** som gett uttryck för den kristna synen på homosexualitet och **Missionsstiftets** biskop **Juhana Pohjola** som misstänktes vara hennes medbrottsling. Fallet har väckt stor internationell uppmärksamhet. När dom avkunnades i slutet av mars blev den dock frikännande på alla punkter.

Bakom åtalet stod riksåklagaren, **Raija Toiviainen**, som beordrade polisförhör på grund av en tweet i juni 2019 där Räsänen undrade hur den evangelisk-lutherska kyrkan, som hon tillhör, kan upphöja det som Bibeln kallar synd och skam till stolthet genom att ställa sig bakom Pride-kampanjen. Efter ett grundligt förhör och med en utförlig motivering gav kommissarie **Markku Selin** ett klart frikännande. Tros- och yttrandefrihet innebär att också kontroversiella åsikter skyddas av lagen, konstaterade Selin. Han framhöll också att det är tillåtet att ge moraliska föreskrifter för människors handlande och att de som inte håller med Räsänen får argumentera mot henne.

Men skam den som ger sig. Toiviainen tog saken till rätten, och till de föregivna brottshandlingarna lades en skrift där hon förklarar den bibliska synen på homosexualitet, samt ett tv-program där hon medverkat. Där hade hon sagt bl.a. att Gud ursprungligen inte skapade någon homosexuell, att alla människor är skapade till Guds avbild och att vi alla är på ett eller annat sätt sexuellt avvikande, samt att även om gener kan förorsaka sjukdomar och störningar så är det potentiella genetiska bidraget till homosexualitet enligt den senaste forskningen ganska litet.

I tingsrätten drevs fallet av statsåklagare **Anu Mantila**, som framhöll att det inte spelar någon roll om uttalandena baserar sig på Bibeln. Hon framförde häpnadsväckande påståenden om vad Räsänen skulle ha sagt. Den senare skulle ha hävdad att *"homosexuella inte är skapade av Gud såsom heterosexuella,"* att homosexualitet är en genetisk degeneration och att denna läggning är synd och skam, samt att omoral och benägenhet eller behov att utnyttja barn är egenskaper som "oundvikligen vidlåder homosexualitet".

Men detta har Räsänen inte sagt, slog den enhälliga tingsrätten fast. Att anklagelsepunkterna var osanna har väckt uppmärksamhet. *"Åklagaren lade ord i Päivi Räsänens mun som hon inte hade yttrat"* löd *Helsingin Sanomats* rubrik. Att så sker i domstolar är ovanligt, enligt Tatu Hyttinen, biträdande professor i straffrätt vid Åbo universitet, som uppmärksammade att åklagarens gärningsbeskrivning i detta fall skärskådades på ett annat sätt än normalt.

"Vanligtvis i en brottmålsdom gör åklagaren en gärningsbeskrivning och tingsrätten diskuterar om den tilltalade är skyldig till den gärning som han eller hon åtalats för. Här var det ganska exceptionellt att man tog rätt så mycket ställning

till om åklagarens gärningsbeskrivning överensstämmer med vad Räsänen har sagt,” förklarade Hyttinen.

Tingsrätten konstaterade att Räsänens på Bibeln grundade påstående att Gud ursprungligen inte skapade någon som homosexuell är en värdebedömning vars sanning inte går att visa. Den ansåg dock att påståendet i sig är kränkande för homosexuellas likaberättigande. Men det är alltså inget olagligt.

Domslutet är en kraftig näsbränna för åklagaren. Det fick henne att protestera skarpt och överklaga. Det är hon tvungen till för att rädda sitt anseende. ”Av formuleringarna i tingsrättens resonemang får man uppfattningen att vi har ljugit,” säger hon och förnekar att det skulle ha varit fallet. Hon förklarar att hon är skyldig att berätta vad innebörden i den åtalades påståenden är, dvs. hur de ska tolkas objektivt, och det anser hon sig ha gjort. Men hon hävdar också att tolkning inte rör sig i sanning-osanningsdimensionen. Som exempel tar hon en järntråd som vrids till att likna en häst.

”Det är precis samma sak om någon har berättat om en fyrbent varelse med man och svans, och sedan meddelar åklagaren att talaren menade en häst. Det är hennes [åklagarens] tolkning av det. Sedan jämför man om tolkningen är korrekt i jämförelse med vad som står i citatet.”

Ett problem i Mantilas resonemang är att hon motsäger sig själv. Å ena sidan har hon gett en objektiv beskrivning av vad Räsänen har sagt. Å andra sidan är det en tolkning som inte rör sig i dimensionen sanning-osanning. Om beskrivningen är objektiv har den ett sanningsvärde. Om den däremot beskriver något mångtydigt är den varken sann eller falsk.

Exemplet med järntråden används för att visa att man inte rör sig i dimensionen sanning-osanning. Det som beskrivs som en häst kunde vara avsett att föreställa en åsna, bisonoxe,

vildsvin eller lejon. Men den vridna järntråden behöver inte vara mångtydig – vilket innebär att flera tolkningar kan vara riktiga – utan den kan också vara otydlig – vilket innebär att man inte så lätt ser vad som avses, men efter noggrann iakttagelse kan lista ut det. Mantila glider mellan de olika egenskaperna mångtydig och otydlig. Hon använder exemplet för att förneka ett sanningsvärde och därmed värja sig för tingsrättens slutsats att hon tillskrivit Räsänen uttalanden som hon aldrig yttrat, men sedan utmynnar exemplet ändå i att man ska jämföra om tolkningen är korrekt eller ej.

Och naturligtvis handlar det om dimensionen sanning-osanning. Annars skulle man inte kunna åtala Räsänen, för man kan inte dömas för uttalanden som inte har någon bestämd innebörd. Mantilas tankefel påminner oss om att hon inte hade sin bästa dag.

Den frikännande domen är glädjande, och någon ändring i högre instans är knappast att vänta. Men åklagaren kan ha nått en del av sina mål ändå. Hon har haft uppbackning av massmedia. Åtal skrämmer folk, och många blir försiktiga. Från de homosexuellas intresseförening har man signalerat en viss tillförsikt om att rättegången gynnat dem.

"Visst har det varit till nytta att man har diskuterat vad som är rätt och fel, och vad man får säga och inte säga," menar **Oscar Ohlís** som är styrelsemedlem i *Regnbågsankan*. Han konstaterar att samhället har ändrats under de senaste decennierna och *"folk vet vad som är politiskt korrekt att uttala sig om och inte... Så egentligen är det vi som har vunnit, medan hon bara har förlorat genom att uttala sig på ett inkorrekt sätt."*

Biskop **Bo-Göran Åstrand** är också ute efter att uppmuntra självzensur. Han påminner om att det finns gränser

för tros- och yttrandefrihet och stämplar Räsänens uttalanden som sårande och nedsättande.

"Jag hoppas att det som har hänt och så som saker har lyfts fram stämmer till eftertanke just hur vi uttrycker oss om minoriteter och utsatta grupper... Jag hoppas verkligen att den friande domen inte tolkas som att det är tillåtet att såra människor och tala nedsättande om andra."

Så talar den som vill tysta Guds ord. I verkligheten har Räsänen inte sagt något annat än vad varje kristen kan förväntas omfatta och förkunna. Det går att spela på en irrationell rädsla som många känner så fort rättsväsendet är inblandat, vilket får dem att hålla en rejäl marginal till allt som kan tänkas få obehagliga konsekvenser. Den verkliga lärdomen är dock att vi nu har svart på vitt att rättsväsendet anser det vara fullt lagligt att kalla homosexuellt leverne synd och skam.

1. O GUDS ANDE, nu jag beder om ditt ljus här på min stig.
Dagen skymmer, natten breder mörka skuggor över mig.
2. LÅT MIG SE vad mig är givet, visa mig vem Kristus är: att
hans död för mig är livet, att han mina synder bär!
3. PÅMINN MIG ATT blodet gäller såsom lösen för min själ,
att Guds lag mig inte fäller och att allt är åter väl!
4. HÅLL MIG GENOM bibelordet alltid kvar i dopets nåd! Föd
min själ vid nattvardsbordet, led mig i ditt visa råd!
5. HJÄLP MIG DU att trogen bliva i den uppgift jag har fått,
tills du mig av nåd vill giva bland de saliga min lott!

SH 62

Text: *Gustav Oberg*

Melodi: Norsk folkmelodi

Luthers kommentar över Genesis 11

ENLIGT LUTHER'S WORKS VOL. 2.

Översatt till svenska av *Tord Carlström*

12 När Arpaksad var 35 år blev han far till Shela. 13 Sedan Arpaksad hade fått Sela levde han 403 år och fick andra söner och döttrar.

Du lägger märke till att dessa fäder skyndar sig att avla barn efter den stora katastrofen över den mänskliga rasen; annars skulle de ha avstått en längre tid på grund av sorg, precis som Adam och Eva gjorde efter att deras son Abel hade blivit dödad av sin broder.

14 När Sela var 30 år blev han far till Eber.

15 Sedan Sela hade fått Eber levde han 403 år och fick andra söner och döttrar.

16 När Eber var 34 år blev han far till Peleg.

17 Sedan Eber hade fått Peleg levde han 430 år och fick andra söner och döttrar.

18 När Peleg var 30 år blev han far till Reu.

19 Sedan Peleg hade fått Reu levde han 209 år och fick andra söner och döttrar.

20 När Reu var 32 år blev han far till Serug.

21 Sedan Reu hade fått Serug levde han 207 år och fick andra söner och döttrar.

22 När Serug var 30 år blev han far till Nahor.

23 Sedan Serug hade fått Nahor levde han 200 år och fick andra söner och döttrar.

24 När Nahor var 29 år blev han far till Tera.

25 Sedan Nahor hade fått Tera levde han 119 år och fick andra söner och döttrar.

26 När Tera var 70 år blev han far till Abram, Nahor och Haran.

Sär kommer vi slutligen till Eber, som Mose tidigare nämnde (1 Mos. 10:21) när han kallade Sem ”**stamfar till alla Ebers söner.**” Vi har redan nämnt orsaken till detta, nämligen, att det gjordes i första hand med aktning för Kristus och även på grund av att den fruktansvärda språkförbistringen skedde vid den tiden. Sem, som hade en särskild tillgivenhet till sitt folk, beslöt att sätta honom (Eber) som ledare för kyrkan och utsåg honom som en slags påve så att kyrkans och Kristi härkomstlinje skulle bli känd. Det är klart att denne Eber var en enastående man, som troget och stadigt framhärddade i de tidigare fädernas tro och löfte, när Nimrod störde Guds kyrka.

På grund av denna hängivenhet var det lämpligt att kyrkan tog sitt namn av honom, med den helige faderns Sems tillstånd, och att de som anslöt sig till denna den helige fadern Ebers lära och tro, kallades Hebréer. Denna benämning på kyrkan framhärddade ända till Kristi tid.

Låt oss därför förkasta rabbi Salomons påhitt som hävdade att Hebréerna fick sitt namn av att ha gått över Eufrat. **Burgensis** som gillar påståendet för dess egen skull, håller sig till honom. **Lyra** har en mera korrekt uppfattning. Men inte heller han pekar på orsaken till namnet särdeles klart, nämligen, att Ebers söner höll sig till sund lära och sann religion, vilken

Eber noga vakade över, så att den inte skulle fördärvas av Nimrod och de andra avfällingarna. Från denna kyrka kom Abraham, som levde med denna man Eber under hans liv. Därför kallas även han en hebré, då han levde i Ebers löfte och tro; ty Eber dog 64 år efter Abraham.

Här har du nu den första världens historia, som har blivit troget presenterad av Mose som bevis för den oavbrutna överföringen av löftet som gäller Kristus. Därför, om du kallar detta historien om den första kyrkan, så misstar du dig inte; ty den helige Ande befattar sig inte med de ogudaktiga. De utplånas ur människornas minne och begravas i helvetet. Men vi lägger märke till att Gud bryr sig om den sanna kyrkan, och att den helige Ande noggrant beskriver dess fortplantning från världens begynnelse.

Kyrkan har alltid värderat denna bok i högsta grad, och med god orsak; ty om vi inte hade den, skulle vi inte ha någon kunskap om kyrkans situation under tvåtusen år. Men nu har vi, som följer patriarkerna efter en så lång intervall, orsak att förundras över dessa heliga styresmän i den första kyrkan, Adam, Set, Noa, och Sem; och vi värderar deras strider på basis av våra egna prövningar, som blir uthärdliga tack vare vårt korta liv. Efter att ha stått i striden i många århundraden, besegrade dessa män de rasande angreppen från satan och världen genom tron på löftet om kvinnans säd; och slutligen, när de kallades bort från denna plats, efterlämnade de sina efterkommande väl rustade och följande i sina förfäders fotspår. Även om kyrkan aldrig hade ro, red den ut de hårdaste frestelserna i sina prövningar.

I dessa elva kapitel har Mose bevarat minnet av denna stora välsignelse. Av detta kan vi, som har den sunda läran och rena religionen, fatta hopp om att också i vår tid de ogudaktiga

kommer att falla, men att kyrkan kommer att vara segerrik och triumfera.

DR. MARTIN LUTHER TILL DEN GUDAKTIGE LÄSAREN

Jag hoppas att detta mitt arbete skall betjäna de gudaktiga och att det behagar dem. Men vem vill inte ha överseende med oss om vi, som har fötts i världens gamla tid och nästan i dess senilitet, inte alltid fattade de höga tankarna hos dessa stora män som regerade den första världen och förmedlade religiös undervisning till Abrahams tid, som var en ledare i det tredje årtusendet? Vi skall också diskutera hans historia med Guds hjälp. Gud, vår Herres Jesu Kristi Fader, tillsammans med den helige Ande, vare ära och pris för detta och alla Hans andra välsignelser för alltid. Amen.

* * *

Kära Lutherläsare

NÄR TIO NUMMER AV LUTHERLÄSAREN hade sänts ut i december 1995 skriver tidskriftens grundare prosten **Helge Hildén** om understödet:

"Sällan – om någonsin – har undertecknad varit med om ett stöd som fungerat så spontant – har dock varit ung och är nu gammal vorden! [Hildén tjänade i båda evangelieföreningarna och flera församlingar sedan 1950-talet]

Vi som ställer samman tidskriften är djupt tacksamma. Vi fortsätter med glädje under de villkor vi meddelat: att vi utför arbetet utan personlig ersättning och vidgar publikationens upplaga och spridning allt efter som medlen det tillåter.

Ert lågmälda, trogna stöd har befriat oss från det ekonomiska bekymret. Vi vill tro, att det är tidskriftens grund – den gamla, goda lutherdomen – som har övertygat Er och värmt Ert hjärta." LL 10, s. 4.

Märkligt nog kunde redaktörens ord stå ordförändrade idag, tjugosju år och nittio nummer senare!

Lutherläsarens ekonomiska situation har varierat under snart trettio år: i ett skede fanns förhoppningar om att också kunna ge ut luthersk litteratur, men det har inte förverkligats – än. Under senare år har vi oftare känt behovet av att göra upprop som här om understöd för tryckningen och postningen av Lutherläsaren. För några år sedan kände vi oss tvungna att gå ner från fyra till tre nummer i året. De två pandemiåren, då mötesverksamheten avstannade, har tagit sitt. Just nu står vi inför sådana prosaiska motgångar som höjt pris på papper.

Å andra sidan finns Lutherläsaren numera också i digital form på www.lutherlasaren.org – också det fortgående bygget görs som talko. Planer finns på att utnyttja även Facebook.

Kort sagt, spridningen av Lutherläsaren i brevlådor och på nätet fortsätter gratis, enligt vår förenings verksamhetsparagraf, ”i den omfattning medlen tillåter”. **Kära läsare, Ditt understöd är välkommet!** Nödiga bankuppgifter finns på bakpärmen.

Kristian Norrback
ansvarig utgivare

PS. Citatet ovan från 1995 fortsätter: *”Ett stort glädjeämne är att strömmen av prenumeranter ökar, inte då minst till övriga Norden, till en del också till det finskspråkiga Finland.”* - Antalet prenumeranter (frånsett digitala läsare) verkar stabilt, nu något under 300. Numera får vi oftare meddelande om att läsare insomnat – de har gått över till att **”se ansikte mot ansikte.”** Kanske Du vet om någon ny läsare som kunde ha nytta av Lutherläsaren? Det är ju bara att meddela namn och adress till undertecknad.

Avsändare:

Lutherläsaren
Kristian Norrback
Ginstigen 171,
66100 Malax,
Finland

REDAKTÖR: Markus Engström, Lappfjärdsvägen 8, L5, 64100 Kristinestad, Finland. Tel. +358(0)50-358 97 97.
E-post: mkeengstrom@gmail.com.

ANSVARIG UTGIVARE: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland.
Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: kijana@mbnet.fi.

REDAKTIONELLA MEDARBETARE: Tord Carlström (Sannäs), Jan-Erik Back (Korsholm), Lars Lövdahl (Vasa) och Tom Lövdahl (Lappfjärd).

LUTHERLÄSARENS WEBADRESS:
www.lutherlasaren.org (OBS, ny adress!)

NYA PRENUMERATIONER OCH AVBESTÄLLNINGAR:

Sänds till ansvarig utgivare: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: kijana@mbnet.fi.

LUTHERLÄSARENS BANKKONTO är Nordea, Kristinestad, Finland.
IBAN: FI08 2026 1800 0072 90.
BIC: NDEAFIHH

LUTHERLÄSARNA RF:S FO-NUMMER: 3055254-3.

LUTHERLÄSARENS BOKLÄDA, KONTAKTUPPGIFTER:

Bror-Erik Wikström,
Bölevägen 124, 64240 Böle, Finland. Tel. +358(0)6-225 8144.
Närpes Sparbank, IBAN: FI06 4963 1020 0234 74
BIC: ITELFIHH